

Vrata nepovrata (dva odlomka iz *eposa*)¹

Boris A. Novak

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

Tretja knjiga: BIVALIŠČA DUŠ (2017)

Osmi zvezek: *PESNIŠKE DUŠE*

85. spev: *PESNIŠKE DUŠE VRSTNICE*

2

– *Dobrodošel, sin moj*, me je pozdravil Jezus, v katerem
sem prepoznal Jureta Detelo, ko sem tiste usodne
sobote oktobra sedemdeset ob štirih popoldne

le zbral korajžo in potrkal na odprta vrata
redakcije *Tribune* v drugem nadstropju *Kazine*.
Tam so bili vsi že zbrani – izbrana, divja jata

študentov, s kljuni, nabrušenimi zoper rjo zgodovine.
Vse sem poznal: bili so maturantje Šubičke,
ko sem jaz – izgubljen in plah pod tonami sivine –

prvič strmel v geometrično pravilne line
Plečnikove pošastno depresivne mojstrovine,
v prvem letniku samote svoje nove domovine ...

Zdaj sem strmel v dolgolase, dolgobrade tipe
v zlizanih kavbojkah, strganih jopičih in leninskih čepicah,
ki so si zvijali cigarete in vlekli pipe,

1 Veliki epos Borisa A. Novaka *Vrata nepovrata* je izšel v treh knjigah (*Zemljevidi domotožja*, *Čas očetov*, *Bivališča duš*) pri založbi Goga (2014–2017).

da gost in težek dim še zdaj obdaja moj spomin,
ganjen od prepoznave kraja, časa in imen:
Jaša Zlobec, ki je krilil z rokámi, da smo *klin*

permanentne svetovne revolucije sredi slemen
podedovane apatije subalpskih dolin;
Mladen Dolar, ki mu je v očeh gorel strm plamen

lucidnega spopada s sfingo zgodovine in
mi je mentorsko dal v branje gosto podčrtane knjige
Louisa Althusserja, kjer sem – začetnik v francoščini –

razumel komaj kaj, le to, da moram strgati verige ...
– česa? gospostva Kapitala? psevdokomunizma
naših uradniških hierarhij? – vsekakor pa dvigniti sredinec

na demonstracijah, je tiho rekala Dolarjeva karizma;
Marko Uršič, ki je bil takrat takisto prijazen,
kot je danes, petinštirideset let pozneje, ko se tedanjega trockizma

spominjava z nasmehom, med pogovori, kako narazen
leze renesančna sinteza sonc in senc, lepega in mislečega;
avant-pisatelj Branko Gradišnik, karseda glasen

tiger besednih iger, ozvočen s smehom jezičnega
upornika, že takrat raziskujočega strategijo
in taktiko naracije, prekucije in zajebancije – *tega*

novinca – je pokazal name – *pa pozdravljam, stotnijo*
poetov v svetovni revoluciji je obogatil
s privedbo hita beograjske Kornijevske grupe **Trla baba lan,**

ki se pri njem glasi **Trla ZK lan, da ji mine dan,**
o čemer je celica **ZK na Šubičevi gimnaziji**
včeraj razpravljala šest ur, **trla lan, da ji mine dan;**

Tomaz Wraber, ki je – kot britev – rezal zadnji, o raciji,
ki da jo z vse šibkejšimi očmi preroško jasno vidi,
in nam je pel levite o nujno potrebni konspiraciji,

in je imel preroško prav, saj smo bili priče aretaciji
že drugo jutro. Izkazalo se je, da je maršal **Je. Bo. Tito**
presneto živ in žilav. In je – kot ob *vsaki* vizitaciji

Ljubljane – ljudska milica *za vsak primer* za dva dni,
brez sodnega náloga, spravila za zapaha célo
vrsto sumljivih elementov, vse lokalne prostitutke

in Jezusa – pacifističnega pesnika Jureta Detelo ...

***

Prva knjiga: ZEMLJEVIDI DOMOTOŽJA (2014)

Drugi zvezek: ZGODOVINSKI ATLAS ZAPUŠČENIH DOMOVANJ

21. spev: ŠOLE

3

Nikoli ni bilo take pomladi
kot leta enainsedemdeset.
Na pusti modernistični fasadi

je troje nezaslišanih besed
sprožilo smeh in dvignjen srednji prst
in gnev in gibanje in ognjemet:

Kamion ni bonbon! Ognjeni krst
smo doživeli nekaj norih dni pozneje,
ko smo zagledali kordon, ves čvrst

in mrzel: takrat smo prišli do lastne meje ...
Pred tem pa eksplozija časa, srh, zasedba
Filozofske fakultete, duh lip, ki veje

prostost, pogum, dotlej neznan, študentka
s smejočo se lepoto, *jazz band*, brkati Dekleva
dirigira hrup sto enega instrumenta

domišljije, ki šprica, lije, seva,
dolgolasi Jesih predava o *Dolini totalke*,
režimo se, nihče ne šteje dni ... vse do dneva

preboja, ko smo iz betonske barake
faksa odšli na cesto in zasedli mesto,
skrivaj sem razmnožil šmiraste letake

z matrico na prastarem ciklostilu, skozi gosto
mrežo teles in sloganov sem dolgo iskal
prijatelje, trdo jedro gibanja, prostor

se je že zibal in lebdel in piskal,
 ko sem jih našel, so bili v prvi vrsti,
 Jaša s pestjo v zraku pa Mladen in Branko,

Tomaz in Jure in Marko, prijeli smo se za roke,
 kot da še zmeraj hodimo v vrtec,
 prizor nas je spremenil v prestrašene otroke,

kordon miličnikov v neprebojnih jopičih,
 s čeladami in ščiti, pištolami in palicami,
 tedaj sem se spomnil in vzkliknil

Policaj je palicaj!,

a sem ga komaj slišal, nismo mogli več nazaj,
 samo naprej, kričali smo, da prekričimo strah,
Naprej! naprej! naprej! ...

in se usedli pred parlament ...

Spomnim se vonja po cvetočih lipah
 in toplem asfaltu in toplih dekletih, vonja hipa,
 ko sem bil mladenič, tako kot vsi,

ko sem bil pesnik, tako kot vsi, ko sem bil upornik,
 tako kot vsi, in bil zaljubljen, tako kot vsi,
 in korakal naprej, tako kot le nekateri,

tisti, ki se po štiridesetih letih srečamo v večerih
 pred filofaksom, po predavanjih novim študentom,
 ki parlament obmetavajo z granitnimi kockami ...

Jašo sem zadnjič srečal prav pred parlamentom.
 Tako kot nekoč so cvetele lipe, vonj razkošnih vej
 je padal po stezicah Valvasorjevega parka,

nikoli več enakih. Šla sva mimo, bežna znanca, nakar
 sva se ustavila in samodejno dvignila pesti v zrak,
 in zavpila:

Naprej! naprej! naprej! ...

A nisva šla naprej. Šla sva nazaj, drug k drugemu,
se potrepnjala po ramenih in sedla na pločnik.
Brž je pritekel *palicaj*, za njim pa še njegov pribočnik,

ki me je nazijal: *Gospod, pri priči vstanite!*,
in zajecjhal pred Jašo: *Gospod poslanec, kaj pa vi tu?!*
Midva pa sva brez sramu

sedela tam, na pločniku pred parlamentom,
in se režala na ves glas, režala kot takrat, na dnu
tiste davne pomladi, ko je študentom

uspelo za dva tedna zasesti fakulteto
in za dve uri cesto pred parlamentom ...